

OOSTENDSE SCHEPEN UIT DE 18de EEUW

door J.B. DREESEN

Het ontbreekt in onze archieven niet aan gegevens over de maritieme bedrijvigheid van onze voorouders. Het probleem is echter dat er vanwege veel historici weinig belangstelling bestaat voor deze tak uit onze geschiedenis. Het resultaat is een gebrekkige kennis van dat maritiem verleden met al de gevolgen vandien. Dit gebrek aan kennis heeft zijn weerslag op ondermeer de havenpolitiek en op andere beslissingen op maritiem vlak.

In de eerste helft van de 18de eeuw kende Oostende een glansperiode op maritiem gebied, een feit dat zich herhaalde op het einde van diezelfde eeuw. Over de eerste helft is dank zij de publicaties over de "Oostendse Compagnie" relatief veel geweten. Over de tijd van van "Oostende Vrijhaven" is er weinig of niets gepubliceerd geworden en dus ook weinig geweten. Ook deze periode verdient onze aandacht.

Op basis van een lijst ZEEBRIEVEN afgeleverd door de Griffie van de Stad en haven van Oostende in de loop van de maand september 1781 (1) geven wij U een indruk van de maritieme bedrijvigheid op dat ogenblik in onze stad en haven.

Voor we onze lijst doorgeven verklaren we bepaalde termen die op deze lijst voorkomen en die eerder ongewoon zijn in onze dagdagelijkse woordenschat.

De ZEEBRIEF (F. lettre de mer, D. Seebrief, E. Sealetter, certificate of registry) is als het ware het zeepaspoort van een schip. Het is een document dat in oorlogstijd aan een neutraal vaartuig wordt verstrekt dat daardoor toelating krijgt uit te zeilen en door het stuk ook zijn nationaliteit kan bewijzen. In de zeebrief wordt een beschrijving van het schip gegeven, de namen van de eigenaars en/of de reders, de naam van de kapitein en de bemanningsleden. De thuishaven, de vertrekhaven en de bestemming worden vermeld.

In vreedestijd is de zeebrief een ambtelijk stuk dat de nationaliteit van het schip aangeeft. De zeebrief moet steeds aan boord zijn en aan de overheid kunnen worden voorgelegd (2).

LAST is een oude inhoudsmaat of gewichtseenheid voor schepen in Noordwest-Europa, in gebruik van de middeleeuwen tot in de loop van de 18de eeuw. De gemiddelde waarde was 2.000 kg. maar er bestonden verschillen van land tot land en zelfs van stad tot stad.

TON. De metrieke gewichtseenheid die het in 1.000 kg. uitgedrukte draagvermogen of de waterverplaatsing van een zeilschip aangeeft.

FREGAT. Oorspronkelijk een licht en scherp gebouwd zeilschip met 3 masten die getuigd waren met vierkante zeilen.

BRIGANTIJN. Een in de 17de eeuw ontwikkeld tweemastschip voor de visserij, de walvisvaart, de koopvaardij en de kaapvaart.

SNAUW. Klein tweemastig koopvaardijschip, vierkant getuigd met een dunnere snauwmast en zeil achter de grote mast.

HOEKER. Klein tot middelgroot zeeschip met 2 of 3 masten.

KOFSCHIP. Zwaar en rondgebouwde kustvaarder met anderhalf masttuig (anderhalf masttuig = twee masten, de achterste het kleinst).

POON. Kort, breed en zwaargebouwd, rond schip met één mast uitgerust met gaffel- en boomzeil.

GAFFELSCHIP. Rondgebouwd schip met sterke zeeg, eenmastig met gaffelzeil.

BOOTSCHIP. Scheepstype met brede lage spiegel en korte kampagne, meestal zonder bak. Had een driemasttuig, twee vierkant en een langscheeps getuigd.

FLUIT. Vrachtschip met drie masten en een rondachtige romp.

SLOEP. Vrachtvaarder met kleine diepgang. Eenmastig met grootzeil en fok.

DRIEMASTVOLSCHIP. Volschip (minder slank gebouwd dan een fregat) met vierkant getuigde masten.

GALJOOT. Platboomd zeeschip met 2 of 3 masten, breed van boeg en achterschip met weinig diepgang.

SUMAK. Kleine kustvaarder van Portugese oorsprong, tweemastig, voorste mast vierkant getuigd, achterste langscheeps.

KITS. Kustvaarder met een soort halfmasttuig waarvan de achterste mast kleiner was (druilmast).

PINK. Platboomd koopvaardijschip met hoog achterschip en stomp voorschip. Driemasttuig.

BUISSCHIP. Zwaargebouwd kielschip met overhangend hek en platte spiegel. Driemastig (3).

Op de hiernavolgende lijst vermelden we in volgorde : datum van aflevering van de zeebrief; naam van het schip; type schip; tonnemaat; naam van reder of eigenaar, hun beroep en woonplaats; naam van de kapitein en woonplaats.

1. 3/9/1781. DE AARTSHERTOGIN MARIE-CHRISTINE. Fregat. 180 last. De Gruytter en Solvijs, handelaar, burger van Oostende. J. Everaert (zonder verdere aanduiding).
2. 3/9/1781. 't OOSTENRIJK. Fregat. 100 last. Jean A. Stevenson voor Haeyaert en Co, handelaar, burger van Oostende. Benjamin Lambert, burger van Oostende.
3. 4/9/1781. DE GEMEYNSAEMHEYD. Brigantijn. 90 last. De Gruytter en Solvijs, handelaar, burger van Oostende. Jean Jude de Valck (zonder verdere aanduiding).

4. 4/9/1781. DEN SINT ANDRIES D'OSTENDE. Schoener. 60 ton.
Pierre Standaert, handelaar, burger van Oostende.
Jean Colette, Lo, Westvlaanderen.
5. 5/9/1781. EN KEYSER. Snauw. 150 ton.
Hennesy en Co, handelaar, burger van Oostende.
Elie Langdale, burger van Oostende.
6. 5/9/1781. DE VRIENDSCHAP. Hoeker. 80 ton.
Hennesy en Co, handelaar, burger van Oostende.
Guillaume Rudolff (zonder verdere aanduiding).
7. 5/9/1781. CGSIA. Snauw. 400 ton.
Hennesy en Co, handelaar, burger van Oostende.
J.P. Morel, burger van Oostende.
8. 5/9/1781. DE EENDRACHT. Brigantijn. 140 last.
Ephraim Murdoch, handelaar, burger van Oostende.
Pierre Cappaert (zonder verdere aanduiding).
9. 5/9/1781. DEN LANG GEWENSCHTEN. Kofschip. 110 last.
De Gruytter en Solvijns, handelaar, burger van Oostende.
Jean Isbrants, burger van Oostende.
10. 6/9/1781. LE SPEEDWEL. Brigantijn. 120 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Jacques Robert Morel, onderdaan van Zijne Majesteit.
11. 6/9/1781. DE MOEDER DES HUYSGESINS. Poon. 50 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Sre Nicolas Macquet (zonder verdere aanduiding).
12. 7/9/1781. DE GOEDE SOPHIA. Snauw. 100 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
L.F. Lannez, onderdaan van Zijne Majesteit.
13. 7/9/1781. SINT MICHEL. Brigantijn. 80 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
Pierre Couratin, onderdaan van Zijne Majesteit.
14. 7/9/1781. LA COMTESSE D'ENNERY nu MERCURY. Brigantijn. 130 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
G. Restout, onderdaan van Zijne Majesteit.
15. 7/9/1781. DE BROEDERLIJKE VRIENDSCHAP. Poon. 30 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
Cornille de Boer, onderdaan van Zijne Majesteit.
16. 7/9/1781. DE DRYE NEUTRALE VRIENDEN. Kofschip. 180 ton.
Le sieur Jean de Vette, Oostendenaar.
Tonnez Laurentz (zonder verdere aanduiding).
17. 7/9/1781. DE VRIENDSCHAP VAN OOSTENDE. Gaffelschip. 40 last.
Ephraim Murdoch, handelaar, burger van Oostende.
Charles Scheffer (zonder verdere aanduiding).
18. 7/9/1781. DE VROUW ELIMA. Sloep. 40 ton.
Vercouste Flanagan, handelaar, burger van Oostende.
Balthazar Hubersen (zonder verdere aanduiding).

19. 7/9/1781. CHRISTINA. Driemastvolschip. 150 last.
Edouard de Walkiers, handelaar te Brussel.
Jean de Bruyn, burger van Oostende.
20. 10/9/1781. DE LIBERTEYT. Fluit. 240 ton.
Louis Joseph Ricour voor F. Romberger en Cie, handelaar te Brussel.
Dirk Jansen de Jonge (zonder verdere aanduiding).
21. 11/9/1781. DENE NEPTUNUS. Sloep. 60 last.
Joseph Louis Stival, handelaar, burger van Oostende.
Paul Broest, burger van Oostende.
22. 11/9/1781. DE GOEDE UNIE. Galjoot. 80 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Nicolas Blazin, burger van Oostende.
23. 12/9/1781. DE JONGE MARIA. Sumak. 100 ton.
Joseph Louis Stival, handelaar, burger van Oostende.
Henri Lipkos, burger van Oostende.
24. 12/9/1781. THE LARCK nu DE VRIJE HAVE VAN OOSTENDE. Sloep. 70 ton.
Joseph Jean Hachez, Bruggeling.
Jaspar Henri Nieukerke, onderdaan van Zijne Majesteit.
25. 12/9/1781. DE HOOPE. Brigantijn. 150 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Dominique Costagliola, burger van Oostende.
26. 13/9/1781. DE VIER VRIENDEN. Hoeker. 100 last.
Joseph Louis Stival, handelaar, burger van Oostende.
Cornille van Muysen, burger van Oostende.
27. 13/9/1781. DE HOOPE. Kofschip. 250 ton.
Mr. Francis Bowens, Oostendenaar.
Erasmus Preyn, burger van Oostende.
28. 13/9/1781. LA RESOLUTION nu DE MARIA HELENA THERESIA. Kits. 270 ton.
Philippe Connelly, handelaar, burger van Oostende.
Jean Clemmens, Oostendenaar.
29. 15/9/1781. DEN SINT JOSEPH. Brigantijn. 80 ton.
D.M. Gallwey, handelaar, burger van Oostende.
Philippe Rycx, Oostendenaar.
30. 15/9/1781. DE GOEDE TROUWE. Brigantijn. 100 ton.
Ephraim Murdoch, handelaar, burger van Oostende.
Lambert Staelens, burger van Oostende.
31. 15/9/1781. DE RECONCILIATIE. Galjoot. 80 last.
Frans Laurent de Vinck en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Pont Tadsen, burger van Oostende.
32. 15/9/1781. HET WANTIE. Sumak. 20 last.
Frans Laurent de Vinck en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Oege Gerritz, burger van Oostende.

33. 17/9/1781. DE JONGE FREDERIC nu DE ISABELLA CLARA. Kofschip.
90 last.
Jean Jacques Haeyaert, handelaar, burger van Oostende.
Jelles Wobbes Visscher (zonder verdere aanduiding).
34. 17/9/1781. DE JONGE EPPO. Hoeker. 80 ton.
Antoine Meyne, handelaar, burger van Oostende.
Frans Versaeillie, burger van Veurne.
35. 17/9/1781. DE MARIA JOANNA. Hoeker. 70 ton.
Antoine Meyne, handelaar, burger van Oostende.
André Versaeillie, burger van Veurne.
36. 17/9/1781. DE HOOPE. Brigantijn. 100 ton.
George Mofs en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Guillaume Cattel, burger van Oostende.
37. 17/9/1781. DE TWEE ELISABETHS. Brigantijn. 80 ton.
George Mofs en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Thomas Cherad, burger van Oostende.
38. 18/9/1781. DE SINTE THERESIA. Pink. 170 last.
Willebald van Iseghem, Oostendenaar.
Benoit Christoffels (zonder verdere aanduiding).
39. 18/9/1781. DE PORTO FRANCO VAN OOSTENDE. Brigantijn. 95 last.
Willebald van Iseghem, Oostendenaar.
Jean Broekhuysen (zonder verdere aanduiding).
40. 19/9/1781. DE HELDT. Driemastvolschip. 200 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
Etienne Revet, burger van Oostende.
41. 20/9/1781. DE PROVIDENCIA. Brigantijn. 100 ton.
Forcade oudste zoon, handelaar, burger van Oostende.
Sre Guillaume Menard, burger van Veurne.
42. 20/9/1781. LE MARCHAND DE BERWICK nu DE DRYE SUSTERS. Sloep.
45 ton.
Philippe Connelly, handelaar, burger van Oostende.
Frans Louis Cuvelier, van Alveringen bij Veurne.
43. 20/9/1781. DE EENDRACHT. Sumak. 32 last.
Philippe Ocket, Oostendenaar.
Jacques Ocket, Oostendenaar.
44. 22/9/1781. 'T SCHOON VIERKANT. Brigantijn. 170 ton.
P. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Sre Vanderstreckt (zonder verdere aanduiding)~
45. 22/9/1781. DEN JUPITER. Brigantijn. 110 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Luc Charles Louyer (zonder verdere aanduiding).
46. 22/9/1781. DE GELUCKIGE UNIE. Schoener. 50 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Sre Laurent Theneret (zonder verdere aanduiding).
47. 22/9/1781. DEN MARE. Brigantijn. 110 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.

Pierre Le Masson (zonder verdere aanduiding).

48. 22/9/1781. DE JOSEPHINE. Brigantijn. 100 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Eugene Wallebot (zonder verdere aanduiding).
49. 22/9/1781. DE DRYE BROUWERS. Galjoot. 125 last.
Weduwe F.R. De Brouwer, Oostendenaar.
Cornillie Roes, burger van Oostende.
50. 22/9/1781. DE POST VAN OOSTENDE. Buis. 40 last.
Frans Laurent de Vinck en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Roy Johannes, burger van Oostende.
51. 22/9/1781. DEN KEYSER KONING. Fregat. 150 last.
Liebaert, Baes, Derdeyn en Cie, handelaars, burgers van
Oostende.
Theodore Sleutelboer, burger van Oostende.
52. 22/9/1781. DEN HERTOG VAN SAXEN TESSCHEN. Brigantijn uitgerust
met 14 stukken. 90 last.
Dezelfde voor Guillaume Bolz en zijne Cie, handelaars,
burgers van Oostende. Octrooi van Zijn Majesteit te Triest
voor de handel met Azië, Afrika en Amerika.
François Willems, Oostendenaar.
53. 22/9/1781. DE ARCHIDUCHESSE MARIE CHRISTINE. Brigantijn. 90
last.
Dezelfde voor dezelfde, handelaars, burgers van Oostende.
Nanning Reyts (zonder verdere aanduiding).
54. 25/9/1781. DE VENUS. Schoener. 60 ton.
L. De Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Valentin Guyot (zonder verdere aanduiding).
55. 25/9/1781. DANAE. Snauw. 150 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
Robert Frans le Grand, onderdaan van Zijne Majesteit.
56. 25/9/1781. CORNELIA. Hoeker. 200 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
Pierre Packvis, onderdaan van Zijne Majesteit.
57. 25/9/1781. LANG GEWENSCHT. Brigantijn. 200 ton.
Joachim Famin, handelaar, burger van Oostende.
Leenert Sonnevele, onderdaan van Zijne Majesteit.
58. 25/9/1781. DE UNIE. Brigantijn. 110 ton.
L. de Gravier en Cie, handelaar, burger van Oostende.
Jean François Friocourt, burger van Oostende.
59. 27/9/1781. DE WISSELVALLIGHEYD. Hoeker. 100 last.
Joseph Louis Stival, handelaar, burger van Oostende.
Claas Dirkse, burger van Oostende.
60. 27/9/1781. DE SARA VAN OOSTENDE. Sloep. 40 ton.
Joseph Louis Stival, handelaar, burger van Oostende.
Louis Frans Battel, burger van Veurne.

61. 27/9/1781. DE STADT OOSTENDE. Brigantijn. 100 ton.
Thomas Bolton, handelaar, burger van Oostende.
Thomas Pota, burger van Oostende.
62. 29/9/1781. DE VRIENDSCHAP. Brigantijn. 170 ton.
Antoine Meynne, handelaar, burger van Oostende.
Charles de la Roche, burger van Oostende.

Enkele aan- en opmerkingen.

- Opmerkelijk is het zeer groot aantal Nederlandstalige namen van de vaartuigen, dit ondanks het feit dat overige teksten in het Frans gesteld zijn.
- Ook het groot aantal zeebrieven dat in de loop van één maand gegeven werden is merkwaardig.
- We kunnen ons hier de vraag stellen of de onder nr. 19 vermelde CHRISTINA, driemastvolschip, 150 last, dezelfde is als deze waarvan een tekening voorkomt en de vlaggen beschreven worden in ons tijdschrift (zie J.B. DREESEN. De Christina, een Oostendse driemaster uit 1779. De Plate jg. 1989, blz. 89/109 en tekening op het voorgaande blad zonder nr.).

BRONNEN

1. Algemeen Rijksarchief, Privé Raad, Oostenrijks tijdvak, nr. 683 B.
2. DE BOER. Maritieme Encyclopedie.
3. VAN BEYLEN. Zeilvaartlexicon.

EN NOG OVER PASTER PYPE

Bij speurwerk in de oude kranten van de Stadsbibliotheek noteerden we in de marge de volgende berichten.

Le Carillon. 28-29/01/1899

Bateau. 0.154 " 't Zal wel gaan", construit en 1882, reconstruit par Louis DEWEERDT sur ordres de l'abbé PYPE, longueur 63', largeur 18'; gréé en cotre; capitaine CUVELIER; navire école, complement de l'école professionnelle de pêche.

(Sloep 0.154 " 't Zal wel gaan", gebouwd in 1882, verbouwd door Louis DEWEERDT op vraag van Paster PYPE, lengte 63 voet, breedte 18 voet, kottergetuigd, kapitein CUVELIER; schoolschip; toegevoegd aan de beroepsschool voor vissers).

Le Carillon. 28/08/1900

Ecole professionnelle pour pêcheurs de l'abbé PYPE, rue Wellington; musée et collections; Velodroomstraat; laboratoires, machines, ateliers, etc. inauguré hier.

(Beroepsschool voor vissers van Paster PYPE, Wellingtonstraat; museum en collecties; Velodroomstraat; laboratorium, machines, ateliers etc. werd gisteren ingehuldigd).

R. VAN CRAEYNEST